

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT
GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE
JEDNOTE

Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Naročnina za Združena države (loven Chicago) in Kanada \$6.00 na leto, \$3.00 na pol leta, \$1.50 na četrti leta; za Chicago in Cileiro \$7.50 na leto, \$3.75 na pol leta; za inozemstvo \$8.00.

Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year, Chicago and Cileiro \$7.50 per year, foreign countries \$8.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru.—Nakopila dopisov in nemarostnih članov se ne vračajo. Nakopila literarne vsebine (črtice, povesti, drama, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil politično.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse, kar ima stik s listom:
PROSVETA

2857-58 So. Lawndale Ave., Chicago, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Glasovi iz naselbin

Rudarske razmere v južnem
Illinoisu

West Frankfort, Ill.—Oglasim se zopet iz moje stare naselbine West Frankforta. Iz Taylorville sem se zopet preselil v mojo lastno hišo, kar je zame najbolje. Dobil sem delo pri C. W. & F. Co. v rovu Orient No. 2, ki je največji premogorov v Illinoisu in menda tudi v Ameriki. Predno je kompanija mehanizirala produkcijo v tem rovu, je delalo v njem 2400 delavcev.

Sobota, 30. januarja je bil žalosten dan zame in za moje ženo, kajti od nju in od svoje mlade žene se je poslovil najin edini sin. Otpotoval je v Detroit, od koder je prišel naju obiskat predno je stopil v službo Strica Sama, 1. februarja pa je odšel iz Detroita v armado. Pustiti je moral delo, pri katerem je zaslužil \$1.50 na uro. Star je 20 let in član tukajšnjega društva 313 SNPJ. Moj sin Joseph je že šesti član našega društva, ki je odšel v armado.

Torej pomagamo vladi, da bo zgradila močno bojno mašino, da bo lahko z vso silo udarila po nacifastih. Čim prej se bo to zgodilo, manj bomo imeli človeških žrtev. Ko prideš na bojišče, udari tako, da ga zbljebi na tla. Ako nisi dovolj močan in nepriljubljen, je pa tvoje življenje v nevarnosti. Torej po nacifastih se mora tako udariti kot strela, ki vse razbije in požge, kamor zadene.

Nekateri ljudje še danes ne verjamejo, kaj vse Hitler počne z ljudmi v podjarmljenih državah. Pravijo, da ni vse resnica, kar se čita ali sliši po radiu in da je to le propaganda. Taki ljudje bi radi videli, da zmaga Hitler kot pa zavezniki. Srečala sva se z nekim Ircem, s katerim se dobro poznavam. Vprašal me je, če jaz verjamem, da Rusi pobijejo toliko Nemcev. Odgovorim mu, da tako čitam in slišim po radiu in mora že biti tako. Irec pa je rekel, da tega ne verjame, marveč je le vse skupaj propaganda. Pojasnil sem mu, da so bili Nemci ustavljeni v Rusiji že pred več meseci, oziroma se že par mesecev umikajo pred rusko armado.

Pravisto me je vprašal neki Litvin, ki je kuhan in pečen cerkvenjak. Odgovoril sem mu isto, naker je molčal. Vem pa, da je lani odobral Coughlina. Poznam še več drugih, ki so enakega mišljenja. Naj bodo navneži že kjer koli hočejo, zmaga li bodo zavezniki. Ne vemo pa, ali bosta Roosevelt in Churchill uspela po vojni s svojimi načrti. Sebičnisti se bodo upirali z vsemi štirimi. Ubežna jugoslovanska vlada bo tudi med omili, ki ne bodo hoteli priznati demokracije. Mihajlovič se bori za kraljevino, partizani pa za enako vlado kot je ruska. Ne Mihajlovič, ne partizani niso v pravem: brez demokracije ne bo nič!

Zdaj pa še nekaj o delavskih razmerah. V tej okolici obratujejo majne pet dni na teden, ampak premogarji ne bomo obogateli. Od zadnje plače so nam odtegnili \$14, nekaterim tudi več. To je "check off".

John L. Lewis in njegov brat Arthur sta oba enaka, oba se ne rad norčujeta iz delavcev. Arthur je superintendent pri Old Ben Coal Co. Jaz sem ga vprašal za delo, če me uposli kot "timber mana". Takoj me pokliče v urad, češ, da ima delo zame. Potem se je pa pričela dolga spoved. Ko sva bila gotova, me je odklonil, češ, da ne potrebuje novih delavcev. Povedali so mi drugi, ki so tudi vprašali za delo, da se je z njimi enako ponorčeval. Neki Američan mi je pravil, da je Lewis vprašal za delo in tudi imel dolgo spoved z njim. Ko ga je vse izprašal, mu je Lewis odgovoril, da je prestar. Mož je v resnici star le 30 let, ampak za Arta Lewisa je "prestar", da bi delal v njegovem rovu. Tako se zna norčevati iz delavcev.

Kakršen je John L. Lewis, tak je tudi njegov brat Art pri Old Ben Co., kjer so najslabše delov-

ne razmere v okraju Franklinu. Takšni so Lewisi, vsi enaki diktatorji.

Neki rojak me je pa napadel, češ, da sem kupil delo pri C. W. & F. Co. Tako tudi drugi mislijo. Povem vam, da danes niso taki časi, da bi človek moral kupiti delo. Danes je dela povsod dovolj. Če kdo kupi delo v teh časih, je največji bedak. Sploh ga jaz še v mojem življenju nisem kupil. Kupiti delo, potem pa garati, je malo preveč. Ako bi šlo za denar, bi bil lahko že prej dobil delo v jami, ne da bi čakal devet let brez dela. To ni drugača kot nevoščljivost. Naj omenim, da tukajšnje kompanije ne uposljujejo delavcev, ki so stari nad 60 let. V tej majni, kjer jaz delam, je dobilo delo mnogo religijoznih delavcev. Ne vem, ali so delo kupili ali ne. Jaz ga nisem.

Jerry Zotic, 313.

Clevelandski "partizani"

Cleveland, O.—Naš meščanski list Cleveland Plain Dealer je nam pokazal v sekciji "Art Gravure" nekaj slik filma "Četniki", ki ga je izdelala družba Century-Fox v Hollywoodu. V tem filmu nastopa Draža Mihajlovič kot glavni junak. (Njegovo vlogo igra Filip Dorn.) In tako nam je dal malo poročila o tem filmu tudi list Enakopravnost, ki ga je posnel po Plain Dealerju.

Ker pa urednik Enakopravnosti ne ljubi preveč Dražo Mihajloviča, in na njegovi strani so tudi naši metropolitanski would be komunisti, kot navadno, je vprašanje, če bodo zdaj hodili od gledališča do gledališča in "buuuali" ta film in Mihajloviča kot so storili na slovenskem kongresu, ko je nastopil Srb Fotič. Naj nihče ne misli, da se ta dopisnik poteguje za Mihajloviča, še manj pa za Fotiča, ker ta dva nista reprezentanta moje države. Jako neumno se mi pa vidi, ko se hočejo postaviti na krmiho države ljudje, ki nimajo nobene olike in so fanatiki in popolnoma podobni nacistom in fašistom.

Mi ne smatramo mr. Šabca, da je on komunist. Vemo pa, da drži zato z njimi, ker so oni proti "Čikagi", katere je od sedaj brez filmov kazala komunista take kot so. In kadar gre proti našim v Chicagu, so komunisti pripravljeni zvezati se tudi s Poncijem Pilatom, če bi se živel in bil governor Jeruzalema. To je, če bi bil on pripravljen križati vse one izmed nas, ki ne marajo zajemati njih priporočil.

Je še neko drugi, ki je prijatelj Šabca, in to je naš narodni voditelj "sam" Rudy Trošt, nekdanji reprezentant imigrantov, ki je nekoč ljubil vse one ministre v "Veliki Srbiji", ki so bili na krmi. Danes se mu je pa zameril tukaj na naših ameriških tleh sam Fotič, ki nič manj ne ljubi kralja Srbov, Hrvatov in Slovencev kakor so ga ljubili Trošti, dokler ni bila kraljevska Jugoslavija zasedena po nacifastih.

Ko so bili naši zastopniki, med njimi celo naš John Lokar, v ameriški prestolici, je bilo tam vprašanje, kakšno mnenje imajo v Washingtonu napram Slovincem, kar se Hrvatje in Srbi tako "pokažjo" med seboj. Odgovor baje je bil, da mi jim nismo podobni. Ampak kakor sedaj izgleda, jim bomo kmalu tudi mi podobni in prišli z njimi vred na listo, na kateri bomo vpisani s črno "tinto". Dejali nam bodo, da mi nismo nič boljši kot Srbi in Hrvatje, kar se kavsjanja tiče. Ampak nazaj k filmu.

Ljubico (to je njeno kratno ime) Mihajlovič igra Anna Sten, njenega sina Mirkota pa Merrill Rodin. Prva slika (v Plain Dealerju) kaže, da je bil Mihajlovič za poveljnika v Hercegovini, ko se je podala Jugoslavija. In namesto da bi se tu di on podal natiem s svojo armado, je dal ukaz, da se umaknejo v visoko gorovje. In tako so ti boreci dobili ime "četniki". Druga slika kaže, kako so na-

cije skušali na vse načine, da ubijajo Mihajloviča in njegove četnike. Ampak namesto tega četniki napadejo vlak, ki je bil natiem z jugoslovanskimi ujetniki, da jih popeljejo v Nemčijo, kjer bodo opravljali suženjsko delo.

Tretja slika kaže, kako je Ljubica Mihajlovič posvarjena na Nataliji (Virginiji Gilmore), tajnici vodje gestapovcev, da hočejo natiem njo in njenega sina držati kot talca.

Četrta slika kaže, da je bila Ljubica Mihajlovič posvarjena prepozno, ker so ji gestapovci vzeli sina, da ga drže kot talca.

Peta slika kaže, da je bil Mihajlovič obvešan o ušodi svojega sina in pričelo se je pogajanje za premirje. Ker pa Mihajlovič ni zaupal natiem, je prišel z seboj natiem kot talca. Mihajlovič je spet prejel obvestilo, da je bila njegova družina zopet ujeta in zopet pogajanje za premirje. Takrat so pa četniki vdrli v natiemke tabore, jih razstrelili z dinamitom kolikor so mogli in odnesli natiem orožje in strelivo. Mihajlovičeva družina želi, da bi bili Jugoslovani rešeni sovražnika. Četniki se bore v Kotarju, kjer Mihajlovič govori, da se bo boril, dokler ne bo osvobodena Jugoslavija.

To je jedro tega filma, posneto po teh slikah v Plain Dealerju. Mihajlovič bo torej pokazan kot funak. Komunisti in Daily Worker ga smatrajo za izdajalca. Šabec pa čita v Timesu, da so partizani močnejši kot četniki in da njih armada šteje 300.000 hrabrih mož. On vidi nevarnost, ko bodo Yankiji prekorčili Savo po zavzetju Belgrada, da bo prišlo do civilne vojne.

Temu dopisniku se pa zdi, da Yankijem ne bo treba rabiti puške, če bodo imeli dolar za vsakega četnika ali partizana, kot tudi za vsakega Pavelčevega ustaša. Tako bo bitka končana brez vsakega strela.

Kar si bodo Jugoslovani želeli, pa bili danes četniki, partizani ali ustaši, je to, da jih Yankiji popeljejo v Cleveland, Pittsburgh, Detroit—ne vemo pa, če bodo vprašali za—Chicago! Enakopravnost se bo povečala, Šabec po postal "big editor", James Debeve bo ustanovil državljansko šolo, da jih podučijo, da edina prava demokracija so — clevelandski demokratje. In smen.

Frank Barbič.

Odgovor—kritikom

West Middletown, Pa.—V kratkem času sem čital že dve kritiki glade dopisov v Prosveti, češ, da so predolgi, da ni drugega kot—avidej, srečanje, jed in pijača in pa o potovanju. Eden jamra, da jih je kar dolgočasno čitati—nekateri menda pri tem še zaspijo. Pravi, da je šel v svoj naselbin na agitacijo za Prosveto in da je dobil odgovor, da ni nič v Prosveti, le-par nepotrebnih dopisov je in še ti so predolgi. Pravi tudi, da dolgi dopisi ovirajo pridobivanje novih naročnikov.

Če je vse to res, se prav lahko pomaga. Evo vam dokaza: Mrs. Anna Gorenc iz Imperiala, Pa., je bila dobra dopisovalka. Pa je bil dopis z druge strani, da ni vse res, kar je ona napisala. Danes pa Mrs. Gorenc pravi, da je konec njenega dopisovanja. Naj bomo še drugi tako na kratko nasajeni, potem bomo pa čitali v Prosveti le dopise letnikov in še takrat malo. Ali bomo zato pridobili kaj več novih naročnikov Prosveti?

Eden teh kritikov pravi, naj bi bil prostor, kjer so danes dopisi, porabljen za bolj podučne stvari, pa za uganke, pravljice in izmišljotine (to bi bilo res "podučno"). Pravi, da delavstvo potrebuje poduka. Je že res, da ga potrebuje, ampak če se mi iz stare generacije nismo do danes še nič naučili, je amen. Naši mladi pa itak ne upoštevajo ne tega, ne onega, pa če ga za ušes vlečeš k polnim jaslom. Pravi, da so prazne in da smo mi stari—"done".

Ali ni to lepo, ko tebe, mene ali našo naselbino obišče rojak iz daljnjih krajev—iz Colorada, Illinois, Minnesote, Wisconsin, New Yorka itd., sploh iz različnih mest in se nismo videli že pet, deset, dvajset let—ali ni vredno, da se o tem poroča v Prosveti? (Nekateri ljudje so res čudni.) Razume se, da take

obiskovalce radi pogostimo, če le moremo, obratno pa tudi oni radi "potrejšajo". In ako jim mi vrhmo poset, so tudi oni dobri z nami. Ali bomo dobili več naročnikov, če vse to izpustimo iz dopisov?

Če pišemo, kaj se dogaja pri nas, ni naš mestu, radi pa čitamo, kaj se dogaja drugje. Res čudna logika. Vse dopisovalce Prosvete je zadnjič podučil urednik (koliko se bo to upoštevalo, ne vem), da bi nas pa še kdo drugi krolil, ni demokracijo. Za vse je prostora v Prosveti, pa ne samo enkrat na leto. Oglasite se večkrat in ne kritizirajte tam, kjer ni treba. Ako napišemo dolg dopis, kaj ne zahtevamo od urednika, da mora vsega naenkrat priobčiti—že ima prostor, to štori.

Evo vam drugega dokaza: Neke rojakinja (ime na zahtev) mi piše: "Hvala Vam za dopise, katere rada čitam, sploh vse. Tudi jaz sem bila dopisovalka. To je bilo moje veselje. Včasih sem napisala tudi 12 strani. Mami me je kregala, čemu samo pišanje, pa ne nisem ustrašila. Ko mi je pa urednik parkrat dopis pristigel, sem pa veselje zgubila in nisem vedela, kaj naj napišem, da bi vsem ustregla. Sedaj pa samo čitam. Le naprej z dopisi in pozdravljeni dopisovalci!"

Včasih se z dopisom oglašajo tudi kak farinar. Nekateri te vrste dopise radi čitamo, drugim je pa deveta briga, kaj si sejal in pridela, kakšne so razmere na farmah. Nekaterim ugaja to, drugim drugo. Meni pa ne ugaja jajo piščani, dasi sam rad apravljam "kakšnega pod streho". V delavski uniji so pa samo tisti, ki se zavedajo njih pomena. Drugi pa: "Čemu bom? Saj prav toliko zaslužim kot unionist. Kaj pa je unija še storila? Kompanija nam plača, če je unija ali ne. Saj mora, ker je vse tako drago..." Tako in podobno modrujejo oni delavci, ki ne vidijo dalj od svojega nosa. Ne čutijo nobene moralne odgovornosti do organizacije in drugih delavcev, ki se tudi zanje bore. Povsem so podobni trotom v panju pridnih čebel. Taki smo ljudje.

Naj še omenim, da se je pred meseci preselil k svoji omočeni hčeri, ki živi šest milj od Sharona proti Mercerju, mr. Hiti ali Hitej iz Loraina, kjer je dobro poznan. Mož je že prileten in ima starostno podporo. Pravi, da bo tukaj pri hčeri živel na svežem zraku, dokler ne bo poklican na "oni svet", kamor pa pravi, da se mu ne mudi. Možak ob vsaki priliki obišče naš Slovenski dom v Sharonu, posebno pa ob nedeljah. Njegova hči in mož pa Slovenskega doma na znotraj še nista videla. Ko sta prišla pred leti semkaj in nameravala kupiti hišo, sem jima svetoval, naj kupita tu v naši slovenski sredini. Pa sem dobil odgovor, da je tu "preveč črncev", namesto da bi rekel: "Mi smo nekaj več..." Od tistega časa ju nisem več videl.

Anton Valentincič, 262.

Nekoliko komentarja

Kakor izgleda, se je tudi med nami v Ameriki pričela—"partizanska vojna". Človek ne ve, ali bi se smejal ali obžaloval one, ki obsojajo, bodisi partizane ali pa četnike pod vodstvom generala Mihajloviča. Ne mislim se postaviti na plot in "nepristransko" stresati svoje modrovanje ali "modrovanje" ter delati lekcije temu ali onemu. V življenju ni ničesar bolj jalovega ali praznega kot "nepristransko" sedenje na platu, kajti v politiki in sploh pri delavskih vprašanjih je "nepristranost" le krinka, ki prej ali slej odpaše in človek se pokaže to, kar v resnici je.

Če hočem povedati resnico, moram reči, da simpatiziram z obojimi: s partizani in četniki v njih tragičnem in izredno težkem boju proti nacifastičnim barbarom. Nikakor ne mberm obsojati partizanov, niti Mihajloviča, kritiki so pa lahko oboji podvrženi. Toda objektivna kritika in pristransko napadanje se lahko loči kot noč in dan. Glavno je, da človek skuša razumeti situacijo, kajti šele potem so mogoči zaključki, ki držijo.

Ni noben špas skrivati se po hostah ali visokih ledenih gorah

kot izbočenec, na čijega glavo je napisana smrt, pa delati vpadne na veliko bolj oborožena sovražnika, ki požiga vasi, kraje in ropa na debelo, strelja tvoje drage ali znanke, ali jih vozi v tuje kraje kot živino ali še slabše, bodisi v ječo, koncentracijska taborišča ali pa na prisilno suženjsko delo. In proti temu zločinstvu se borijo oboji partizani kot četniki. In oboji v silnih težkočah in nevarnosti, oboji vedoči, da njih življenje ni vredno niti ficks, če padejo v roke nacifastičnim tlačiteljem.

Oboji so tudi prisiljeni—ne samo partizani—na dejanja, ki striktno z "nepristranskimi" ali "legalnimi" stališča lahko meje na zločinstvo, oziroma na zločinstvo. Za svojo osebo sem prepričan, da so v dani situaciji partizani kot tudi četniki prisiljeni jemati življenjske potrebe—hrano, obleko itd. itd.—tam, kjer jih morejo dobiti: pri kmetih in v trgovinah ali kjerkoli že; če teh potrebščin ne dobe zlepa, jih dobe zgrda. Pri tem se lahko poslužijo tudi dejanj, ki so v normalnih razmerah ne samo proti postavam, marveč zločin. Ampak v vojni je po "etik" "civilizacije" vse dovoljeno, vse postavno, kajti vojna, največji zločin kolektivnega človeka, sklonitara vse podrobne zločine. Če hoče človeštvo te odpraviti, mora odpraviti vojno.

Mar naj obojamo na primer partizane kot—"roparje", če temu ali onemu kmetu izpraznijo kaščo, mu odženejo kravo ali vola iz hleva v svoja skrivališča po hostah? Ali naj jih obsojamo, če upihnejo življenje temu ali onemu rojaku, ki vidi le svoje lastne interese in mogoče sodeluje z okupatorji, bodisi radi prisiljenosti ali ker "tako bolj kaže"? Ali jih naj obsojamo, ker s svojimi napadi na Nemce in Italijane ograjajo življenje bližnjih kmetov in vaščanov? Ali naj jih obsojamo, ako z dinamitom razdirajo železniške proge, mostove ali karkoli že in s tem priključijo maščevanje okupatorskih oblasti nad bližnje ljudstvo? In sicer maščevanje oblasti, ki se namenoma in prečunano poslužuje vseh sredstev barbarstva, samo da zlomi odpor podjarmljenega ljudstva in utrdi svoj krvavi režim!

In če obsojamo partizane, ki že po svoji bistveni akciji dajejo pretežno nacifastom, da se maščujejo nad nedolžnimi ljudmi, zakaj ne obsojamo na podlagi istih ali enakih vzrokov tudi di Mihajlovičeve četnike? Kot že rečeno, za svojo osebo sem prepričan, da so oni prisiljeni na enaka dejanja v svojih krajih kot so slovenski ali hrvaški partizani v svojih. O tej strani četniške vojne seveda ne prejemamo nobenih vesti, in to iz razumljivih vzrokov. Oboji v dajo istočasno dve vojni: civilno, čije obseg najbrže ni velik pa bilo pod partizani ali četniki, in vojno proti nacifastičnim okupatorjem. Nobena teh vojn ni piknik, obe skupaj sta papekel.

Toda kdor obsoja partizane ali četnike, češ, da so "roparji", "tolovaji" ali "provokatorji" represalij, je edini logičen izhod v tem, da prvi kot drugi enostavno kapitulirajo, vržejo proč orožje, se enostavno podajo okupatorskim oblastem, posledice za svojo "neumnost" pa naj plačajo z—življenjem. To je edina logična "remedura", če kritiziramo partizane ali četnike radi njih—"zločinov" in "provokatorov" (Dajle na 3. strani.)

Pred dvajsetimi leti

(Iz Prosvete, 9. februarja 1923)

Domače vesti. V Miners Millu, Pa., se je pri delu hudo poškodoval John Kocjančič.

Delavske vesti. Ameriški delavci tudi obsojajo okupacijo Porurja v Nemčiji.

Inozemstvo. Turki so zavrgli lausannsko mirovno pogodbo zaradi izgube Monzila.

Sovjetska Rusija. Sovjetsko sodišče v Igorjevsku je obsodilo pet uradnikov na smrt zaradi prejemanja podkupnine.

Tedensko podčrtavanje

Neki list v Akronu, O., je obdolžil ameriške mornarje, ki so priveli bojni material na Guadalcanal, da ga niso hoteli izkladati, ker je bila nedelja in oni "ne delajo ob nedeljah brez dvojne plače." To vest so potem hlastno ponatili vsi burbonski listi po Ameriki. Prišel pa je admiral Halsey, poveljnik ameriškega bojnega brodogva na Pacifiku in izjavil, da je ta vest laž. Ampak ta izjava nič ne moti lažljivih burboncev a la Chicago Tribune, ki nimajo ne obraza in ne vesti.

Čim bolj se bliža hrvaški kongres v Ameriki, tem bolj besne hrvaški fašistični in nefasistični separatisti proti temu kongresu. To ni več človeški boj, to je—živinsko pasovanje in mi, Slovenci, smo jagenjčki v svojem kavsanju. Rekord v psovanju pa nosi glasilo Ivana Krešića v New Yorku, v katerem piše neki reverend Jos. Matun iz Loraina, O., nazivajoč hrvaški kongres—"pre-kongres", na katerega on pošlje svoje "žuto pseto" (žolti psiček) za delegata.

Hrvatski List, glasilo omenjenega Ivana Krešića, ki je med zadnjo vojno sodeloval s Slovenci pri JRZ za jugoslovansko republiko, se je zadnji teden na nepopisno pobalinski način spravil tudi nad ameriške Slovence, ki jih naziva "male Kranjčke." Zaletel se je v slovenske franciškane v Lemontu. Za nas je postranskega pomena, če ima pisec v H. L. vzrok za svoj izbruh ali ne. Franciškani naj se sami zagovarjajo. Kar nas zanima, je to, da pisec smatra franciškane za slovenski narod in Ameriki, sebe pa za hrvaški narod, ko v avtoritativno-totalitarnem tonu zaključuje: "Izmed ameriških Slovencev in ameriških Hrvatov višje ne MOŽE doći do dodira ni u kojem pogledu."

Pa bo prišlo do "dodira", brate, kljub bruhanju tvoje šovinistične in do neke meje pavličevske gnojnice!—So drugi Hrvati poleg tebe, pravi demokrati, ki drugače mislijo!

Angleški general Montgomery, ki je izgnal fašiste in nacistične iz Egipta, Libije in Tripolitanije in jih pognal v Tunizijo, kjer jih čaka konec, je tudi Irec, ampak docela drugačen Irec kot je na primer Bob Murphy, zastopnik ameriškega državnega departmeta v francoski Afriki.

Montgomery je med okupacijo italijanske severne Afrike sproti razpustil vse fašistične organizacije, odstranil vse fašistične simbole, očistil vse fašističnih učnih knjig, zaprl fašistične banke in "zamrznil" vse fašistične fondes—in vsi lokalni fašistični voditelji, ki niso bili ubiti ali niso pobegnili, so danes v zaporu. Če se položaj v francoski Afriki čim prej radikalno ne izpremeni, bomo zahtevali, da general Montgomery prevzame upravo v francoski Alžiriji in Maroku—Bob Murphy naj se pa preseli v okupirano Francijo.

Iz Pearl Harborja na Havajih je prišla vest, da je mornarični tajnik Knox med svojim obiskom ameriških bojišč na Pacifiku naletel na nekega Irea, ki mu je povedal, da "vaško prekleto noč moli ko hudč". (I pray like hell every damn night.)

Kratkočasnice so potrebne tudi med vojno, ampak listi, ki so to objavili, niso objavili pod zaglavjem za smeh in kratek čas. V tem je dvojni humor.

Radio iz Berlina pripoveduje, da je Hitler odredil tridnevno javno žalovanje za mrtvimi Nemci v Stalingradu. Na poslopih po vsej Nemčiji morajo biti razobešene črne zastave, vsa gledališča morajo biti zaprta in radio mora igrati mrtvaško korajčno.

Okrog 250.000 Nemcev, Italijanov in Rumuncev je padlo v predmestjih Stalingrada. Zakaj? Za—prazen nič. Za Hitlerjevo kaprico, da Stalingrad mora biti njegov, ker je javno napovedal, da bo njegov. Hitler sam je pognal teh 250.000 mož—in morda prav toliko Rusov, ki so branili mesto, torej skupaj pol milijona mož—in smrt. On sam je odgovoren.

Zdaj pa ta blazni veleornilec ukazuje milijonom Nemcev doma, da morajo javno žalovati za njegovimi žrtvami—ukazuje največje norčevanje iz človeškega čustvovanja—namesto da bi on sam žaloval. Tako nizko ni še padel noben človek v vsej zgodovini človeštva.

Ko smo pred dnevi zapisali, da "partizani" v Jugoslaviji upirajo anarhijo, nismo pričakovali, da bo londonski poročevalec velikega newyorškega dnevnika Times tako hitro potrdil to našo trditve. Pa se je zgodilo baš to.

Poročevalec na podlagi svojih informacij pripoveduje, da je tam cela vrsta grup, ki se brez usmiljenja koljejo med seboj, medtem ko nacisti in fašisti z največjim veseljem podpirajo to bratomorno klanje in hujšajo druge proti drugim—samo da se Jugoslovani čim prej sami iztrebijo!—Vsaka teh "partizanskih" ali drugačnih skupin ima svoje posebno ime (narodna osvobodilna fronta, vaška garda, bela garda itd.) in vsaka ima svojo "vlado" in svojo "republiko" kjer koli v hribih in gozdovih, navadno pa "republika" izgine v nekaj dneh, nakar se pojavi druga kje drugje. V kočevskih hribih je tudi bila "sovjetska republika", a je ni več. Bihaška "republika", katero toliko razglasila jugoslovanski komunisti in njihovi potegnenci v Ameriki, je v bosanskih hribih, ako je še.

Poročevalec dalje potrjuje, da so skoro vsi vodje "partizanov" komunisti, ki odprto poudarjajo svojo vdanost Moskvi. Glavni vodja je Nagy, s katerim se ne ve, če je Madžar ali Srb (ime je madžarsko, op. ur.), drugi pa je neki Tito, o katerem pravijo, da je prišel iz Rusije.

Če to vse skupaj ni anarhija—potem ne vemo, kaj je.

TUJEC

Rado Murnik

(Se nadaljuje.)

Matek je slišal iz sosednje sobe glasno pogovor in vesel smeh. S police je vzel še en kozarec in natočil Anzi in sebi. "Kdo je tam, Anza?" Trčila sta.

Kačar je izpil duškom in odvrnil: "Gospo-ski srakoper. Z baronovim oskrbnikom sta se pripeljala in Gabronov Tina, grajska pokora, mi je povedala, da je tujec kakor napol inženir iz Gradca in da bo zazidal in zamašil vse grajske razpoke in luknje. Ime mu je pa Hubinger."

Zorka je obhajala neprijetno, poslušajočega, kako se zabava Milka s tujcem. Tako prijazno se ni pogovarjala z Zorkom še nikdar. Iz njenih besedi, iz njenega glasu je spoznal dobro, kako si prizadeva; da bi bila tujcu bolj pogodu. Čutil se je ponižanega, samoljubje mu je bilo hudo žaljeno. Jeza mu je tiščala obrvi vkup.

Anza se je pomaknil bliže k njemu in vprašal tiho: "Ali je to prav?"

Zorko se je zadobal v misli in ni odgovoril. "Matek, ne zameri mi, saj meni ni nič mar, toda narobe se mi zdi, naj po pravici povem! Poškili sem v ono sobo. Nič prida se mi ne vidi ta človek. Oči se mu zasvetijo včas tako hinavsko ko mačku, če čuti miš, pa ne more do nje."

Zorko ni rekel nič. Nerodno je bilo Kačarju; pregledal je svete podobe na zidu.

"Kaj prijetnega mu moram povedati, morebiti da se za enega," si je mislil in mu položil roko na ramo. "Matek, nič ne bodi žalosten! Ni vredno. Saj gospode ne ostane dolgo tukaj. Počakaj, potrpi! Boš že spravil voz na pravi pot, saj imaš nekaj jezika."

Pridrhal je voz. Oskrbnik Lang je prišel po Hubingerja. Milka ju je spremlila do hišnega praga.

Zorko se je oddahnil. Poklical ga je še polič; prinesla ga je Mima, ki se je pravkar vrnila iz Brežic.

"Kje pa je Milka?" jo je vprašal Zorko.

"Zgoraj, v svoji sobi."

Zorko se je bridko nasmehnil. Stisnjene obrvi so govorile o bolesti in mukah.

Anza ga je izkušal razvedriti in dejal: "Prav, da si dal še za enega! Veš, jaz imam že tako navado, da se ga nalezem vsak dan, če le morem. Nekateri trdijo, da to ni prav, pa jim ne verjamem, ker delajo večinoma tudi sami tako. Zato pa tudi nikdar nimam nobene mrzlice."

Zorko je plačal in šel, Anza pa je sklenil: "Še enega bom, da me ne bo mora tlačila ponoči Mimika, še en frakelček!"

Milka je slonela nekaj tednov pozneje vsa zamisljena ob oknu svoje sobice in gledala na cesto proti podgorskemu gradu. Pred njo je ležala napol dogotovljena nogavica, na mizi pa je dehtel šopek grajskih vrtnic, prvo darilo gospoda Hubingerja.

Malone vsak dan je zahajal v Valenčakovo gostilnico. Pripeljal se je ali z oskrbnikovim kolesom ali pa s kočijažem Tino, kadar je moral ta na pošto. Med Milko in Edgarjem se je pričel tih boj. Ta borba je bila Milki tem nevarnejša, ker je mlado srce čutilo zagonetno kopnenje, zamolklo hrepenenje po nečem lepem, novem in ker so borni ostanki narodnega čuta njenega le slabotno zoprvili tujcu.

Ugajal ji je od dne do dne bolj. Polagoma je našla celo vrsto vrtil pri njem: bil je tako skromen, prijazen, nesebičen, zabaven, nežno-čuten, plemenit, krotak. Občeval je z njo tako obzirno in fino, kakor z gospodično "najvišjih" krogov. Nikdar ni z najmanjšo besedico za-

bavljaj Slovencem ali Slovanom; še hvalil jih je. V kratkem se ji je znal tako prilizniti, da ga je cenila kakor vzornega moža, vzvišenega nad vsakdanjimi pritlikavci. Prikupil se je tudi bujni Mimiki; ta pa ga je spoštovala le zavoljo lepe napitnine.

Vsak dan je Milka stregla na uro, kdaj pride, in ako ga nekaj časa ni bilo, se ji je tako tožilo po njem, da se ji ni nič ljubilo. Prihajal je navadno popoldne.

Danes ga dolgo ni bilo. Naposled ga je vendar zagledala. Z veseljem nasmehom si je pripela eno njegovih rož na prsi, vzela pletenje in odhitela po stopnicah. V kratkem sta sedela v lepši sobi.

V točilnici je Mima pomivala posodo, za mizo v kotu pa je majal Leskovarjev Anza razmršeno glavo, da so kimala gozdne cvetlice nad njegovim klobukom, in umoval: "Hoho, že spet sta vkup! Zmeraj ji je na ušesih, ona ga pa posluša, kakor bi ji bral sveto pismo. Če bi Matek vedel, kako se pogledujeta, kako si namigujeta in sladke koreninice zobljeta! Tja k oknu naj bi stopil Matek, pa bi videl, kakor sem videl jaz. Zvodil jo bo za nos, če se bo še kaj dolgo omuhalval okoli nje. Kakšno pohujšanje, kakšno pohujšanje!"

Dekle je še neumno, kaj hočemo. Mlada je še; ko sem bil jaz mlad, sem bil tudi ves neumen. Lازل sem za dekleti in še prehladil sem se in celo tepen sem bil za svojo zvesto ljubezen, ojej! Zdej me je, hvala Bogu, minulo, hudo me ne izkuša več. Zdej je pičaka moja ljubica! Pogledal je s plavajočimi očmi proti omari in jel iztikati po žepih, če ima kje še kakšen zadržan grošek.

"Tame! v omarici je še dovolj žlahtne kapljice," je vzdihnil, "v žepu pa nič okroglega več! Dva, trije debeli požirki bi se mi kaj prilegli! Nerodno je, da je na svetu več hudega ko dobrega. Ali človek mora včas žejno trpeti; s tem si služi nebesa. Da bi vsaj Valenček prišel odkod! Včas mi ga nalije frakelček kar tako, ker mu povem marsikaj, kar iztaknem in slišim medpotoma. Danes pa ne bo nič, že vidim, da ne. Oči in mati se pripravata tam zunaj. Hud jezik imajo mati, nobene očetu ne ostanejo na dolgu. Nič ne bo danes pičake več. Pa naj bo za uboge duše v vicah!"

V kuhinji sta se prerokala Valenček in žena njegova zaradi hčere.

"Ze spet čepi pri njem!" se je jezil mož.

"Saj sedi tudi pri drugih," je zagovarjala žena Milko. Stala je pri velikem štedilniku in pazila, da ne bi prekipelo mleko, ki se je kuhalo za popoldansko kavo.

"Pri tistem nemčurju!"

"Saj ni garjev ali gobavi!" so se odrezali mati in grdo pogledali očeta.

"Sama sta, Reza!"

"Saj ne grize, Miha! In Mimika je v prvi sobi."

"Kako se smejata in koliko imata klepetati!" "Prava reč, če se malo pomeni z njimi! Saj je Nemec tudi človek."

"Reza, če se le ne bo izkuhal močnik, ki ti ne bo dišal!" je poudarjal glasneje.

"Miha, ti vidiš vse pretrenno."

"Toliko si menda vendar še pametna in ne pričakuješ, da bi jo hotel ta človek vzeti. Saj vendar veš, kdo je on in kdo je ona. Milka naj rajša posluša mizarja Zorka! Zorko je pravi mož zanj, delaven in čeden fant, dober in pameten, pošteni, da malo takih! Z njim naj se zmeni, nikdar ji ne bo žal; dobro bo preskrbljena. S tistim polizanim gospodom naj pa nikar ne mlati prazne slame."

(Dolje prihodnjik.)

Razori

Juš Kozak

II.

(Nadaljevanje.)

"Pravijo, da se mu malo blede. Zadnjič je bil pri meni, kakor sem rekel. Slab je, slab. In tule — hm — tudi vse ni v redu. Upognilo ga je. Prokletko je čemerem. Tudi drugi pripovedujejo, da je nekaj z njim. Teta je bila zadnjič gori. Pripovedovala je, da je ves dan preležal pod križem, niti z mezinem ni ganil. Potem pa ga skoro ves teden niso videli. Kam, hudiča, hodi? Pred par meseci mu je zapeljal naš fant polovnjak vina gori."

"Marija ga je izpodkopala." Černota je to tako trdo izpregovoril, da ga je krčmar ostro premetril in pokimal z glavo. Andrej mu je zrl v oči.

"O, da, ta ga je. Ne vem kaj, pošteno dekle je bilo in vsi so ti jo privoščili. Pa gre, hudiča, in se spajdaš z vojaki. Najprvo je hodil gori, potem pa je prišla doli ter pustila otroka, ki je, revče, že ves čas bolehalo. Nato je je zmanjkalo. Takrat je umrl

tvoj oče. Stari Ušaj je ležal. Dejal sem naši stari: ti stopi no gori in poglej, kaj je. Marije ni bilo več v vasi. Res, naša gre in najde bajto zaklenjeno. Pride nazaj baba in pripoveduje. Kaj misliš, takoj gremo nazaj, vrnimo v hišo in oba dobimo mrtvo. Otrok je ležal pri peči, tvoj oče pa v nedeljski obleki na postelji. Strašen je bil v obraz in ves pobit po rokah in obrazu. Takrat so govorili, da jima je zavdala. Tega nisem verjel. Le meni verjemi, takole je bilo: tvoj oče in stari Ušaj sta trdna kmeta. Saj veš, vedno sta se pripravala z nami v dolini. Nihče ni rad delal gori, trda sta bila za delavce. Ko je odšla Marija, je vedel, da je konec z gospodarstvom. To ga je grizlo. Kdo bo kuhal, delavce opravljal, kje jih bo dobil? Razen mojih hlapcev ni bilo nikogar v vasi. Stari Ušaj ga je podpihoval. Večkrat sta se ga napila. Ko je tvoj sin zbolel, ni trpel oče ženske v hiši. Še našo je postrani gledal, če je šla kaj skuhat. Pri teh pičakah na jezo in preklinjanje sta jo staknila. Kdo je vedel. Če bi takrat ne prišli gori, bi umrl tudi Ušaj. Potem mu je kuhala naša. Ves čas je molče preležal v postelji. Ko je vstal,

je zapodil tudi njo. Zdej dela čisto sam. Tvojo kravo ima, vori in poglej, kaj je. Marije ni bilo več v vasi. Res, naša gre in najde bajto zaklenjeno. Pride nazaj baba in pripoveduje. Kaj misliš, takoj gremo nazaj, vrnimo v hišo in oba dobimo mrtvo. Otrok je ležal pri peči, tvoj oče pa v nedeljski obleki na postelji. Strašen je bil v obraz in ves pobit po rokah in obrazu. Takrat so govorili, da jima je zavdala. Tega nisem verjel. Le meni verjemi, takole je bilo: tvoj oče in stari Ušaj sta trdna kmeta. Saj veš, vedno sta se pripravala z nami v dolini. Nihče ni rad delal gori, trda sta bila za delavce. Ko je odšla Marija, je vedel, da je konec z gospodarstvom. To ga je grizlo. Kdo bo kuhal, delavce opravljal, kje jih bo dobil? Razen mojih hlapcev ni bilo nikogar v vasi. Stari Ušaj ga je podpihoval. Večkrat sta se ga napila. Ko je tvoj sin zbolel, ni trpel oče ženske v hiši. Še našo je postrani gledal, če je šla kaj skuhat. Pri teh pičakah na jezo in preklinjanje sta jo staknila. Kdo je vedel. Če bi takrat ne prišli gori, bi umrl tudi Ušaj. Potem mu je kuhala naša. Ves čas je molče preležal v postelji. Ko je vstal,

je zapodil tudi njo. Zdej dela čisto sam. Tvojo kravo ima, vori in poglej, kaj je. Marije ni bilo več v vasi. Res, naša gre in najde bajto zaklenjeno. Pride nazaj baba in pripoveduje. Kaj misliš, takoj gremo nazaj, vrnimo v hišo in oba dobimo mrtvo. Otrok je ležal pri peči, tvoj oče pa v nedeljski obleki na postelji. Strašen je bil v obraz in ves pobit po rokah in obrazu. Takrat so govorili, da jima je zavdala. Tega nisem verjel. Le meni verjemi, takole je bilo: tvoj oče in stari Ušaj sta trdna kmeta. Saj veš, vedno sta se pripravala z nami v dolini. Nihče ni rad delal gori, trda sta bila za delavce. Ko je odšla Marija, je vedel, da je konec z gospodarstvom. To ga je grizlo. Kdo bo kuhal, delavce opravljal, kje jih bo dobil? Razen mojih hlapcev ni bilo nikogar v vasi. Stari Ušaj ga je podpihoval. Večkrat sta se ga napila. Ko je tvoj sin zbolel, ni trpel oče ženske v hiši. Še našo je postrani gledal, če je šla kaj skuhat. Pri teh pičakah na jezo in preklinjanje sta jo staknila. Kdo je vedel. Če bi takrat ne prišli gori, bi umrl tudi Ušaj. Potem mu je kuhala naša. Ves čas je molče preležal v postelji. Ko je vstal,

"Ušajev Janez je padel!"

Dekla je prišla v vežo.

"Tako, Andrej! pa se spet kaj oglasi," je pristavil glasno in poslovlila sta se.

Zavil je čez dvorišče. Hitro je korakal, da se izogne ljudem in pride do hriba, do temnega gozda na pobočju. Zamrzeli so mu ljudje in nerad se je ustavil s kom, ker vedel je, da bo vsak prišel o onem, kar je on pokopal v svojem sruču.

V mračnem gozdu, kjer je skozi vejevje pronikala solčna

svetloba, je Černota občutil sredi polusenca svojo samoto.

Gozdna tišina ga je spominjala na gozdove, kjer so bili v okrilju teme izkopani globoki jarki ter je smrt hodila pred drevesi. Nezaupno se je oziral krog sebe, čudeč se neprodni tišini, katero je po redko predramil krič iz vasi.

Polahko se je vzpenjala kolovozna pot. Tupatam je postal in upri svoj pogled v svetlo jasno, drhtečo med vejevjem.

Tiho so stopali z njim tovariši poslednjih dveh let in vedno znova se je vračal Ušaj s krvavo liso na čelu, kakor bi hodil krog njega v vedno manjših krogih. Udajal se je spominom in ustnice so se krčile, zobje so skržetali. Roke so omahovale in opletale, branile se trpljenja, ki se je nagrmadilo v njegovih možganih, v njegovi duši, v vsem telesu.

Dve leti sta ga ločili od ljudi, zato ni pomišljal o krivicah, ki so mu jih prizadeli. Ko je mislil o svojih njivah, o hiši, o zevajočih razorih, se je hipoma spomnil nje, svoje neveste. Toda v oči se niso zbudili spomini življenja. Zazdela se mu je, da je že dolgo od tega, ko je pred štirimi leti prestopila prag očetove hiše. Videl jo je, kako stoji pri ognjišču, mlada in razposajena, njene oči ga iščejo smehljaje, njeno telo ga vabi. Med razori se sklanja, pripogiba, njene noge se udirajo v zemljo, pot ji teče po vratu in razgaljenih prsih. Na senenih kopicah leži z njo; solnce zahaja in rdeči sence za kopicami. Nad vasio vstaja meglica. Krog nje se sprostira vonj sene in ona mu vsa razbeljena govori o svoji ljubezni. Vroče je bilo njeno telo.

Poleg postelje stoji, kjer leži potna, hropeča, in se ga oklepa krog vratu. Postarna ženica ji streže. Zvečer pijeta z očetom na sinovo zdravje.

MURDER'S PUTTING HIS WHOLE DOLLAR-A-YEAR SMILE INTO ONE COIN

"Kaj praviš?"
"Da, resnica je!"
"Kdaj?"
"Pred šestimi dnevi nad Vi-pavoj!"

"Napadali smo! Vse so zbili! Potem smo ležali pet dni par korakov pod njimi. Čudni ljudje. Nikamor se ne upajo. Korakali bi lahko, pa nič."

"Tak Ušajev je padel. Saj bo znorel stari!"

"Ne vem, ali bi mu povedal."

"Kaj hočeš?"

"Izvedel bo tako in tako."

Oba sta umolknila. Nato vstane Černota, zadene nahrbtnik in mu pomoli roko:

"Zbogom, oče!"

"Kam pa že greš?"

"Do večera bi rad bil gori!"

Pospremil ga je do vrat in zopet ustavil.

"Ti Andrej, proketo čuden se mi zdiš!"

"Kaj tisto! Oče, dolgo se nisem videl!"

"Veš, to sem hotel reči, če bi zdajle kaj uredil. Vzemimo, da greš nazaj. Komu boš dal zemljo? Le tako pravim. Premisli ti je treba."

Černota je molčal.

"Postavim, da ne greš," je pristavil, ozirajoč se na vse strani.

"Moj se skriva. Pa prepriš meni, midva že napraviva."

Černota ga je bistro pogledal; krčmar se je ves sključil in se sklonil k njegovim ušesom:

"V gozdove gredo!" je zašepetal. Resen je bil obraz in oči so vrtale v Černoto. "Le k meni priditi!"

Dekla je prišla v vežo.

"Tako, Andrej! pa se spet kaj oglasi," je pristavil glasno in poslovlila sta se.

Zavil je čez dvorišče. Hitro je korakal, da se izogne ljudem in pride do hriba, do temnega gozda na pobočju. Zamrzeli so mu ljudje in nerad se je ustavil s kom, ker vedel je, da bo vsak prišel o onem, kar je on pokopal v svojem sruču.

V mračnem gozdu, kjer je skozi vejevje pronikala solčna

svetloba, je Černota občutil sredi polusenca svojo samoto.

Gozdna tišina ga je spominjala na gozdove, kjer so bili v okrilju teme izkopani globoki jarki ter je smrt hodila pred drevesi. Nezaupno se je oziral krog sebe, čudeč se neprodni tišini, katero je po redko predramil krič iz vasi.

Polahko se je vzpenjala kolovozna pot. Tupatam je postal in upri svoj pogled v svetlo jasno, drhtečo med vejevjem.

Tiho so stopali z njim tovariši poslednjih dveh let in vedno znova se je vračal Ušaj s krvavo liso na čelu, kakor bi hodil krog njega v vedno manjših krogih. Udajal se je spominom in ustnice so se krčile, zobje so skržetali. Roke so omahovale in opletale, branile se trpljenja, ki se je nagrmadilo v njegovih možganih, v njegovi duši, v vsem telesu.

Dve leti sta ga ločili od ljudi, zato ni pomišljal o krivicah, ki so mu jih prizadeli. Ko je mislil o svojih njivah, o hiši, o zevajočih razorih, se je hipoma spomnil nje, svoje neveste. Toda v oči se niso zbudili spomini življenja. Zazdela se mu je, da je že dolgo od tega, ko je pred štirimi leti prestopila prag očetove hiše. Videl jo je, kako stoji pri ognjišču, mlada in razposajena, njene oči ga iščejo smehljaje, njeno telo ga vabi. Med razori se sklanja, pripogiba, njene noge se udirajo v zemljo, pot ji teče po vratu in razgaljenih prsih. Na senenih kopicah leži z njo; solnce zahaja in rdeči sence za kopicami. Nad vasio vstaja meglica. Krog nje se sprostira vonj sene in ona mu vsa razbeljena govori o svoji ljubezni. Vroče je bilo njeno telo.

Poleg postelje stoji, kjer leži potna, hropeča, in se ga oklepa krog vratu. Postarna ženica ji streže. Zvečer pijeta z očetom na sinovo zdravje.

Toda med spomine se pomeša strah, ki ga je užil v samotnih gozdovih, kjer je vse dni preživel v smrtni grozi. Takrat ni mislil na njo. Delati je hotel, hoditi med svojimi njivami. Sledil je drugim kakor pes. Videl je, kako vsi grizejo in lajajo, kadar jim kdo zaukaže. Še natančno se spominja, kako ga je hotel stotnik s konjem pogaziti. Zastal je za drugimi, krvavel je na nogah in iz razjedenih žuljev se je počelala kri. Tisti hip se nenadoma ozre, če ne jase za njim. Tako živo je čutil nekoga za svojim hrbtom. Saj se mu je zdelo, da čuje dihanje konja, ki ga mora vsak hip pogaziti. In zdaj preklinja v duši, kako je tekkel ter se lovil na krvavečih nogah.

V griu ga duši, da za hip postoj. V tišini gozda ga je sram pred samim seboj. Hitreje stopa,

da zbeži iz samote. Pred očmi vstajajo črni dimi. Med drogovi, prepreženimi z žicami, visi privezan v najhujši vročini. Za njim in pred njim mrtvaška tišina. Le zemlja brizga kvišku, zasipa njegov obraz, nad njim tuli in grmi. Zaspal je v jarku na straži, zato so ga privezali opoldan med žične ovire. Še zdaj krvave oči in mrzel pot ga obliva kakor tedaj, dokler ni onemogel in se ni pred očmi zaliskrilo morje rdečih, zelenih

isker, prsečih vanj, in so mu tinci črne zemlje natrosili v oči.

Truden postaja korak, težek, ki vstaja v duši, rudi pod njim.

(Dolje prihodnjik.)

BOOKS BY
LOUIS ADAMIC

<i>Cradle of Life</i>	\$2.50
<i>From Many Lands</i>	3.50
<i>Grandsons</i>	2.50
<i>My America</i>	3.75
<i>Two-Way Passage</i>	2.50
<i>What's Your Name?</i>	2.50

Order from

Proletarec

2301 South Lawndale Avenue

Chicago, Ill.

TISKARNA S.N.P.J.

spojena vsa

v tiskarsko obrt spadajoča dela

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časnike, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvatskem, slovaškem, češkem, angleškem jeziku in drugih.....

VODSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO SNPJ. DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

.... Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne
.... Cene smerni, enako delo prve vrste

Pišite po informacije na naslov:

SNPJ PRINTERY

2857-58 S. Lawndale Avenue Chicago, Illinois
TEL. ROCKWELL 4904

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETA

Po sklepu 12. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveta in prišteje eden, dva, tri, štiri ali pet članov in eno družino in eni naročniki. List Prosveta stane za vse enako, na člane ali polčlane \$6.00 za eno leto naročnine. Ker pa člani še plačujejo pri nastopu \$1.50 za tednik, se jim to prišteje k naročnini. Torej sedaj ni vročka, reči da je list predrag za člane SNPJ. List Prosveta je v resnici lažnja kot gotovo je v vsaki družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan.

Pojasnilo: Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član SNPJ, ali če se preseli proč od družine in bi zahteval sam svoj list tednik, bode moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveto, to takoj naznaniti upravništvu lista, in obenem doplačati dotično vsoto listu Prosveta. Ako tega ne stori, tedaj mora upravništvo znižati datum za to vsoto naročnika.

Cena listu Prosveta je:

Za Zdrku, drlavo in Kanado \$6.00	Za Cincro in Chicago je \$7.50
1 tednik in 4.00	1 tednik in 4.50
2 tednika in 3.00	2 tednika in 3.50
3 tednike in 2.50	3 tednike in 3.00
4 tednike in 1.50	4 tednike in 2.70
5 tednikov in .50	5 tednikov in 1.50

Za Evropo je \$9.00

Isplnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Money Order v plačilu in si naročite Prosveto, list, ki je v resnici lažnja.

PROSVETA, SNPJ,

2857 So. Lawndale Ave.

Chicago, Ill.

Priložite polnjam naročnino na list Prosveto vsoto \$.....

1. Ime..... Čl. družine št.....

Naslov.....

Ustavite tednik in ga pripilite k moji naročnini od sledenč članov moje družine:

2..... Čl. družine št.....

3..... Čl. družine št.....

4..... Čl. družine št.....

5..... Čl. družine št.....

Mesto..... Država.....

Nov naročnik ☐ Star naročnik ☐